

Shoqata e Kontabilistëve të Çertifikuar dhe Auditorëve të
Kosovës

Society of Certified Accountants and Auditors of Kosovo

**Menaxhmenti
strategjik i biznesit**

P12

Zgjidhjet

FLETË PROVIMI
Exam Paper

Shënim: Emrat e individëve, vendeve dhe kompanive, të përdorura në këtë provim janë fiktive. Çdo ngjashmëri është plotësisht e rastësishme

Data 08.02.2025

Problemi 1

Fatos Group është një kompani vendore e themeluar fillimisht si një biznes familjar, e cila ka zgjeruar aktivitetin e saj në tregjet ndërkombëtare duke eksportuar produkte bujqësore dhe ushqimore në vendet e BE-së. Më poshtë paraqiten disa fakte kyçe mbi strukturën e qeverisjes dhe menaxhimit të kësaj kompanie:

- a) Kryetari i bordit dhe strategu kryesor i biznesit është vëllai i madh, Agroni.
- b) Dy vëllezërit e tjerë menaxhojnë divizionet e biznesit përkatësisht, njërin për produktet e përpunuara të drithërave dhe tjetrin për produktet e qumështit dhe derivatet e tij.
- c) Motra Alma shërben si Drejtoreshë e Financave.
- d) Politikat e shitjeve dhe kriteret e kreditimit të klientëve vendosen nga vëllezërit pa ndonjë koordinim qendror.
- e) Të tre vëllezërit kanë akses të plotë në llogaritë bankare të kompanisë dhe kryejnë tërheqje të cilat nuk dokumentohen plotësisht. Alma i regjistron këto shpenzime si të papranueshme për efekt tatimor.
- f) Kompania ka kontraktuar një firmë vendore për të ndërtuar një sistem të menaxhimit të inventarit dhe të integritetit të tij me kontabilitetin, por nuk ka një afat të qartë për përfundimin e këtij projekti.
- g) Nuk ekziston një strukturë e qartë e menaxhimit të burimeve njerëzore, dhe pagat përcaktohen nga menaxherët e divizioneve përkatëse.
- h) Zgjedhja e firmës së auditimit bëhet nga Alma, e cila zakonisht zgjedh ofertën me çmimin më të ulët.
- i) Rritja e shpejtë e shitjeve ka tërhequr interes nga kompani ndërkombëtare për të investuar në aksionet e Fatos Group.
- j) Për të depërtuar në tregjet e mëdha si SHBA dhe Gjermania, partnerët ndërkombëtarë kanë kërkuar certifikimin me standardet ISO dhe përmbushjen e rregulloreve mjedisore të BE-së.
- k) BERZH ka vendosur si kusht për financimin e një linje të re prodhimi ndërtimin e një strukture të avancuar të qeverisjes korporative.
- l) Agroni i ka kërkuar Almës të krijojë një komitet të auditimit të brendshëm, por ajo e ka konsideruar të panevojshëm, duke argumentuar se një punonjëse e brendshme mbulon auditimin.
- m) Raportet e auditimit kanë qenë të pakualifikuara ndër vite, por bankat dhe investitorët e huaj nuk i konsiderojnë të besueshme për shkak të mungesës së përmbushjes së standardeve ndërkombëtare të auditimit (IAASB dhe ISA).
- n) Agroni e ka pyetur Almën përse duhet të kryhet auditimi nëse raportet nuk kanë peshë në vendimmarrjen e investitorëve dhe bankave. Ajo është përgjigjur se auditimi bëhet vetëm si një formalitet për dorëzim tek institucionet. Raportet financiare janë nënshkruar nga një kontabilist i jashtëm për një tarifë minimale dhe nuk janë hartuar nga ai personalisht.

Kërkohet:

- a) Shpjegoni teorinë e agjentit dhe përse ajo është e rëndësishme në rastin e Fatos Group. (3 pikë)
- b) Duke analizuar kërkesat kryesore të "Sarbanes-Oxley Act", diskutoni çështjet kyçe të qeverisjes korporative në Fatos Group. (3 pikë)
- c) Cilat janë kërkesat kryesore që Fatos Group duhet të përmbushë sipas këtij ligji për t'u listuar në bursë? (4 pikë)
- d) Duke shpjeguar kodet kryesore të qeverisjes korporative, analizoni çështjet që ato adresojnë duke përdorur kontekstin e Fatos Group. (20 pikë)

Total 30 pikë

Zgjidhja e problemit 1

a) Teoria e agentit dhe rëndësia në Fatos Group:

Teoria e agentit shpjegon marrëdhënien midis pronarëve (principals) dhe menaxherëve (agjentët), ku interesat e tyre mund të mos përputhen. Në Fatos Group, familjarët mbulojnë të dyja rolet, duke shkaktuar konflikte, mungesë transparence dhe praktika jo të dokumentuara financiare. Kjo situatë evidenton nevojën për kontroll të brendshme dhe struktura formale që të sigurojnë që menaxhimi të veprojë në interes të pronarëve.

b) Çështjet e qeverisjes korporative në Fatos Group sipas "Sarbanes-Oxley Act":

Sarbanes-Oxley Act kërkon transparencë, kontroll të brendshëm të fortë dhe një komitet auditimi të pavarur. Në Fatos Group, politikat jo të centralizuara të shitjes, përdorimi jo i dokumentuar i llogarive bankare dhe zgjedhja e firmës së auditimit me çmim të ulët tregojnë dobësi në qeverisje që nuk plotësojnë standardet SOX.

c) Kërkesat kryesore për listim në bursë sipas SOX:

Fatos Group duhet:

- Të implementojë një sistem të fortë të kontrollit të brendshëm.
 - Të krijojë një komitet auditimi të pavarur.
 - Të sigurojë raportim financiar të saktë dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare
 - Të zbatojë praktika etike dhe transparence në vendimmarrje, për të rritur besueshmërinë ndaj investitorëve dhe bankave.
-

d) Analiza e kodeve kryesore të qeverisjes korporative në kontekstin e Fatos Group:

Në nivel ndërkombëtar, disa kode të rëndësishme të qeverisjes korporative adresojnë çështje kryesore si pavarësia e bordit, transparenca, llogaridhësia dhe auditimi i pavarur. Në rastin e Fatos Group, ku struktura familjare dhe praktikat jo formale shkaktajnë mangësi në këto fusha, këto kode janë veçanërisht të rëndësishme. Disa nga kodet kryesore përfshijnë:

- **OECD Guidelines:**
Këto udhëzime promovojnë praktikat më të mira globale për drejtim korporativ, duke theksuar rëndësinë e pavarësisë së bordit, transparencës dhe llogaridhësisë.
- **Raporti Cadbury (Cadbury Code):**
Ky raport thekson nevojën për kontroll të brendshëm të fortë, auditim të rregullt dhe përgjegjësinë e bordit, duke ndihmuar kompanitë të zbatojnë standarde më të larta të qeverisjes.

- **King IV Report (Mbretit të Afrikës së Jugut):**
Ky raport përqendrohet në drejtimin etik dhe përgjegjësinë sociale, duke promovuar një model gjithëpërfshirës të qeverisjes që thekson transparencën, integritetin dhe menaxhimin e riskut.
- **Sarbanes-Oxley Act (SOX):**
Në SHBA, ky ligj vendos kërkesa të rrepta për sistemet e kontrollit të brendshëm dhe kërkon që raportet financiare të jenë të pavarura dhe të besueshme për investitorët.
- **Standardet ndërkombëtare të auditimit (IAASB, ISA):**
Këto standarde sigurojnë që proceset e auditimit dhe raportimet financiare të jenë në përputhje me praktikat ndërkombëtare, duke rritur besueshmërinë e informacionit financiar.

Çështjet që adresojnë këto kode dhe rëndësia e tyre për Fatos Group:

- **Pavarësia e bordit:**
Në Fatos Group, familjarët mbajnë rolet kryesore, gjë që krijon konflikte interpersonale dhe pengon vendimmarrjen e pavarur. Kodet ndërkombëtare kërkojnë përbërjen e bordit me anëtarë të pavarur për të shmangur ndikimet e panevojshme personale.
- **Transparencë dhe llogaridhësi:**
Praktikat e papërshtueshme, si vendimmarrja jo e koordinuar dhe përdorimi i llogarive bankare pa dokumentim të duhur, kundërshtojnë parimet e transparencës. Këto kode theksojnë nevojën për sistemet e kontrollit të brendshëm dhe raportime të sakta.
- **Auditim i pavarur:**
Zgjedhja e firmave me çmime të ulëta dhe dokumentimi minimal i shpenzimeve refuzojnë standardet e SOX dhe të IAASB/ISA, duke ulur besimin e investitorëve. Standardet ndërkombëtare kërkojnë auditime të pavarura dhe të rregulluara.
- **Etika dhe menaxhimi i riskut:**
Për të përmbushur kërkesat e investitorëve ndërkombëtarë dhe të partnerëve, Fatos Group duhet të përmirësojë kodin e etikës dhe të përqendrohet në menaxhimin e riskut, ashtu si rekomandojnë raportet Cadbury dhe King IV.

Në përmbledhje, përmirësimi i strukturës së qeverisjes në Fatos Group kërkon adoptimin e praktikave ndërkombëtare që vijnë nga kodet të tilla si ato të OECD-së, Cadbury, King IV, SOX, dhe standardet e auditimit (IAASB/ISA). Këto kode adresojnë probleme si pavarësia e bordit, transparenca, llogaridhësia, auditimin e pavarur dhe etikën, të cilat janë kritike për përmirësimin e besueshmërisë dhe përputhshmërisë me kërkesat ndërkombëtare.

Problemi 2

Konteksti:

Arbëri Corporation është një kompani vendore e themeluar si një biznes familjar, e cila ka zgjeruar veprimtarinë e saj në tregjet ndërkombëtare, duke eksportuar produkte organike dhe përpunime ushqimore. Për shkak të rritjes së saj, korporata përballlet me sfida të qeverisjes, kontrollit të brendshëm dhe menaxhimit të palëve të interesit.

Kërkesat

a) **Shpjegoni Diagramin/Kubin COSO dhe detajoni veçoritë e një kornize të kontrollit të brendshëm.** (3 pikë)

- Përshkruani modelin COSO dhe pesë komponentët e tij: Mjedisi i Kontrollit, Vlerësimi i Rrezikut, Aktivitetet e Kontrollit, Informimi dhe Komunikimi, Monitorimi.

b) **Vizatoni diagramin e modelit COSO dhe përshkruani secilin element në kontekstin e Korporatës Arbëri.** (3 pikë)

- Ilustroni modelin COSO dhe lidhni secilin komponent me sfidat dhe nevojat specifike të kontrollit të brendshëm të Arbëri Corporation.

c) **Përshkruani format më të zakonshme të aktiviteteve të kontrollit të cilat mund të instalohen në departamentin e shitjes në këtë korporatë.** (4 pikë)

- Diskutoni praktikat si ndarja e detyrave, autorizimi i transaksioneve, verifikimi i pavarur dhe mbikëqyrja e performancës.

d) **Duke përdorur matricën e Mendelow, klasifikoni palët e interesit dhe analizoni ndikimin e tyre në raport me Korporatën Arbëri.** (3 pikë)

- Identifikoni palët kryesore të interesit (investitorët, menaxhmenti, klientët, furnitorët, qeveria, organizatat mjedisore) dhe vendosini në matricën e Mendelow bazuar në fuqinë dhe interesin e tyre.

e) **Shpjegoni termat e Qëndrueshmërisë, Gjurmëve Mjedisore dhe Gjurmëve Sociale.** (3 pikë)

- Përkufizoni këto koncepte dhe shpjegoni rëndësinë e tyre për një kompani që eksporton produkte organike si Arbëri Corporation.

f) **Përshkruani se çfarë do të thotë Raportimi i Integruar dhe çfarë përfshijnë raportet ESG, duke i elaboruar për rastin e Arbëri Corporation.** (4 pikë)

- Shpjegoni raportimin e integruar, përbërësit kryesorë të raporteve ESG (Mjedisor, Social dhe Qeverisje) dhe mënyrën se si këto elementë janë të rëndësishëm për transparencën dhe përgjegjësinë e korporatës.

Total 20 pikë

Zgjidhja e problemit 2

a) Diagrami/Kubi COSO dhe veçoritë e një kornize të kontrollit të brendshëm

Modeli COSO ofron një kornizë për kontrollin e brendshëm dhe përbëhet nga pesë komponentë:

- **Mjedisi i Kontrollit:** Kultura organizative, etika dhe stili i menaxhimit.
- **Vlerësimi i Rrezikut:** Identifikimi dhe analizimi i rreziqeve që mund të ndikojnë në arritjen e objektivave.
- **Aktivitetet e Kontrollit:** Procedurat dhe masat (si ndarja e detyrave) për të minimizuar rreziqet.
- **Informimi dhe Komunikimi:** Rrjedha efektive e informacionit brenda organizatës dhe me palët e interesit.
- **Monitorimi:** Vlerësimi periodik i efektivitetit të kontrollit dhe korrigjimi i gabimeve.

b) Diagrami i modelit COSO në kontekstin e Arbëri Corporation

Në një diagramë të thjeshtë (kub ose rrjet) secili nga 5 komponentët i mëposhtëm lidhen me sfidat e Arbëri Corporation:

- **Mjedisi i Kontrollit:** Kultura familjare që kërkon modernizim për të përballuar tregjet ndërkombëtare.
- **Vlerësimi i Rrezikut:** Identifikimi i sfidave ndërkombëtare dhe rreziqeve në eksport.
- **Aktivitetet e Kontrollit:** Nevoja për procedura standarde në departamentet, sidomos në shitje.
- **Informimi dhe Komunikimi:** Rritja e transparencës midis departamenteve dhe me palët e interesit.
- **Monitorimi:** Implementimi i mekanizmave të rregullt për vlerësimin dhe përmirësimin e kontrollit të brendshëm.

(Diagrami mund të përfaqësohet grafikisht duke vendosur këto pesë elemente në një strukturë rrjetëzimi ose në formë kubi me çdo anë që përfaqëson një komponent.)

c) Format i aktiviteteve të kontrollit në departamentin e shitjes

Në departamentin e shitjes mund të instalohe praktikë të tilla si:

- **Ndarja e detyrave:** Për të ndarë përgjegjësitë dhe për të parandaluar gabimet ose mashtrimet.
- **Autorizimi i transaksioneve:** Kërkimi i aprovimit para ekzekutimit të transaksioneve.
- **Verifikimi i pavarur:** Auditime të brendshme ose të jashtme për kontrollin e saktësisë së të dhënave.
- **Mbikëqyrja e performancës:** Vlerësimi periodik i rezultateve kundrejt objektivave të përcaktuara.

d) Matrica e Mendelow: Klasifikimi i palëve të interesit

Duke përdorur matricën e Mendelow (fuqi vs. interes), palët kryesore për Arbëri Corporation mund të klasifikohen kështu:

- **Investitorët:** Fuqi e madhe, interes i lartë
- **Menaxhmenti:** Fuqi dhe interes të lartë
- **Klientët:** Interes i lartë, fuqi mesatare
- **Furnitorët:** Fuqi dhe interes mesatare
- **Qeveria:** Fuqi e madhe, interes mesatar
- **Organizatët mjedisore:** Interes mesatar, fuqi e ulët

e) Qëndrueshmëria, Gjurmët Mjedisore dhe Gjurmët Sociale

- **Qëndrueshmëria:** Aftësia e kompanisë për të operuar në mënyrë afatgjatë duke balancuar aspektet ekonomike, mjedisore dhe sociale.
- **Gjurmët Mjedisore:** Ndikimi i aktiviteteve të kompanisë në mjedis (p.sh. përdorimi i burimeve, emetimet).
- **Gjurmët Sociale:** Ndikimi në komunitet dhe shoqëri (p.sh. përmirësimi i jetesës së punonjësve, përgjegjësia sociale).
Rëndësia për Arbëri Corporation që eksporton produkte organike qëndron në ndërtimin e një imazhi pozitiv dhe përmbushjen e kërkesave ndërkombëtare për qëndrueshmëri.

f) Raportimi i Integruar dhe Raportet ESG për Arbëri Corporation:

- **Raportimi i Integruar** është një qasje gjithëpërfshirëse që bashkon informacionin financiar dhe jo financiar në një raport të vetëm. Ai pasqyron sesi strategjia, menaxhimi, performanca dhe perspektivat afatgjata të korporatës bashkëpunojnë për krijimin e vlerës dhe përmirësimin e qëndrueshmërisë.

- **Raportet ESG përfshijnë:**
 - **Mjedisor (E):** Mat ndikimin ekologjik, si përdorimi i burimeve, emetimet dhe mbrojtja e mjedisit.
 - **Social (S):** Vlerëson ndikimin ndaj komunitetit, marrëdhëniet me punonjësit dhe praktikën etike të punës.
 - **Qeverisje (G):** Përfshin strukturën e bordit, transparencën, menaxhimin e riskut dhe përgjegjësinë në vendimmarrje.
- Për **Arbëri Corporation**, këto elemente janë thelbësore për:
 - **Transparencë dhe përgjegjësi:** Sigurimi i një pamjeje të plotë të performancës, e cila ndërton besueshmëri tek investitorët dhe partnerët ndërkombëtarë.
 - **Përputhshmëri me standardet ndërkombëtare:** Të përmbushin kërkesat e tregjeve globale, veçanërisht pasi kompania eksporton produkte organike.
 - **Përmirësimin e imazhit korporativ:** Duke demonstruar angazhim ndaj qëndrueshmërisë, mjedisit dhe përgjegjësisë sociale, korporata rrit vlerën e saj në treg.

Kështu, raportimi i integruar dhe raportet ESG ndihmojnë Arbëri Corporation të komunikojë në mënyrë efektive strategjinë, performancën dhe angazhimin e saj ndaj qëndrueshmërisë, duke rritur transparencën dhe besueshmërinë në sytë e palëve të interesit.

Problemi 3

Më poshtë janë dhënë Pasqyra e Pozitës Financiare dhe Pasqyra e të Ardhurave për kompaninë "AgroFresh" për vitet 2022 dhe 2023.

Bilanci i Gjendjes Financiare

Viti 2022

Detyrimet dhe Kapitali

- **Detyrimet afatshkurtra**
 - Kreditorët tregtarë: **18,000**
 - Borxhi afatshkurtër: **22,000**
 - Detyrimet e akumuluar: **12,000**
- **Detyrimet afatgjata**
 - Kreditorët afatgjatë: **30,000**
 - Borxhi afatgjatë: **65,000**
 - Obligacionet: **40,000**
- **Kapitali i aksionarëve**
 - Kapitali fillestar: **90,000**
 - Rezervat dhe fitimet e mbajtura: **55,000**
 - Dividentët e paguar: **(15,000)**
 - Kapitali i mbajtur: **130,000**
- **Totali i Detyrimeve dhe Kapitalit: 317,000**

Pasuritë

- **Pasuritë qarkulluese**
 - Paraja: **25,000**
 - Llogaritë e arkëtueshme: **30,000**
 - Inventari: **20,000**
 - Pasuritë e parapaguara: **40,000**

- **Pasuritë afatgjata**
 - Pasuritë të paluajitshme: **115,000**
 - Investimet afatgjata: **60,000**
 - **Pasuritë e tjera afatgjata: 27,000**
 - **Totali i Pasurive: 317,000**
-

Viti 2023

Detyrimet dhe Kapitali

- **Detyrimet afatshkurtra**
 - Kreditorët tregtarë: **22,000**
 - Borxhi afatshkurtër: **28,000**
 - Detyrimet e akumuluar: **18,000**
- **Detyrimet afatgjata**
 - Kreditorët afatgjatë: **35,000**
 - Borxhi afatgjatë: **72,000**
 - Obligacionet: **45,000**
- **Kapitali i aksionarëve**
 - Kapitali fillestar: **100,000**
 - Rezervat dhe fitimet e mbajtura: **70,000**
 - Dividentët e paguar: **(20,000)**
 - Kapitali i mbajtur: **150,000**
- **Totali i Detyrimeve dhe Kapitalit: 370,000**

Pasuritë

- **Pasuritë qarkulluese**
 - Paraja: **28,000**
 - Llogaritë e arkëtueshme: **38,000**
 - Inventari: **22,000**
 - Pasuritë e parapaguara: **45,000**

- **Pasuritë afatgjata**
 - Pasuritë të paluajtshme: **130,000**
 - Investimet afatgjata: **70,000**
 - Pasuritë e tjera afatgjata: **37,000**
 - **Totali i Pasurive: 370,000**
-

Llogaritë e të Ardhurave

Viti 2022

- **Të hyrat nga shitjet: 275,000**
- **Shpenzimet operative: 160,000**
- **Fitimi operativ: 115,000**
- **Shpenzimet e interesit: 18,000**
- **Fitimi para tatimit: 97,000**
- **Tatimi mbi fitimin: 28,000**
- **Fitimi neto: 69,000**

Viti 2023

- **Të hyrat nga shitjet: 320,000**
 - **Shpenzimet operative: 185,000**
 - **Fitimi operativ: 135,000**
 - **Shpenzimet e interesit: 22,000**
 - **Fitimi para tatimit: 113,000**
 - **Tatimi mbi fitimin: 34,000**
 - **Fitimi neto: 79,000**
-

Kërkohet:

i.) Gjeni koeficientët financiarë si më poshtë dhe shpjegoni rëndësinë e secilit në përcaktimin e rrezikut të biznesit dhe ndikimin tek palët e interesit:

- a) **Koeficienti i borxhit** (3 pikë)
- b) **Leverazhi** (3 pikë)
- c) **Mbulesa e interesit** (3 pikë)
- d) **Koeficienti i rrjedhës së parasë** (3 pikë)
- e) **Koeficienti qarkullues** (3 pikë)
- f) **Koeficienti i shpejtësisë** (3 pikë)

ii.) Zhvillimi moral kognitiv i Kohlberg dhe Modeli me 5 pyetje i Tucker

- **Shpjegoni se si teoritë e zhvillimit moral kognitiv të Kohlberg dhe modeli me 5 pyetje i Tucker mund të ndihmojnë në vlerësimin e vendimeve të AgroFresh.**
- **Krijoni një matricë të shqyrtimit të vendimeve duke përdorur këto dy modele dhe aplikojeni në situatën e AgroFresh. (7 pikë)**

Total: 25 Pikë

Kjo detyrë është strukturuar në mënyrë identike me detyrën e mëparshme, por me të dhëna të ndryshme dhe një kompani tjetër për të ruajtur diversitetin e analizës.

Zgjidhja e problemit 3

i) Koeficientët Financiarë

a) Koeficienti i borxhit (Debt Ratio)

- **Formula:** $\text{Total Detyrimet} / \text{Totali i Pasurive}$
 - **2022:** $187,000 / 317,000 \approx 0.59$
 - **2023:** $220,000 / 370,000 \approx 0.59$
 - **Rëndësia:** Tregon përqindjen e aseteve të financuara me borxh; një vlerë më e lartë nënkupton një rrezik më të madh për investitorët dhe kredituesit.
-

b) Leverazhi (Debt-to-Equity Ratio)

- **Formula:** $\text{Total Detyrimet} / \text{Kapitali i Aksionarëve}$
 - **2022:** $187,000 / 130,000 \approx 1.44$
 - **2023:** $220,000 / 150,000 \approx 1.47$
 - **Rëndësia:** Mat sa shumë borxh përdoret për të financuar asetet në krahasim me kapitalin; një leverazh i lartë mund të rrisë kthimet, por edhe rrezikun financiar.
-

c) Mbulesa e interesit (Interest Coverage Ratio)

- **Formula:** $\text{Fitimi Operativ} / \text{Shpenzimet e Interesit}$
 - **2022:** $115,000 / 18,000 \approx 6.39$
 - **2023:** $135,000 / 22,000 \approx 6.14$
 - **Rëndësia:** Tregon aftësinë e kompanisë për të përballuar shpenzimet e interesit nga fitimet; vlera më e ulët mund të sinjalizojë rrezik të lartë të paaftësisë për shlyerje.
-

d) Koeficienti i rrjedhës së parasë (Cash Ratio)

- **Formula:** $\text{Paraja} / \text{Detyrimet Afatshkurtra}$
- **2022:** $25,000 / 52,000 \approx 0.48$
- **2023:** $28,000 / 68,000 \approx 0.41$
- **Rëndësia:** Mat aftësinë e kompanisë për të përballuar detyrimet afatshkurtra vetëm me fondet në dispozicion (kasa); më e ulët tregon një likuiditet të kufizuar.

e) Koeficienti qarkullues (Current Ratio)

- **Formula:** Pasurite Qarkulluese / Detyrimet Afatshkurtra
- **2022:** $(25,000 + 30,000 + 20,000 + 40,000) / 52,000 = 115,000 / 52,000 \approx 2.21$
- **2023:** $(28,000 + 38,000 + 22,000 + 45,000) / 68,000 = 133,000 / 68,000 \approx 1.96$
- **Rëndësia:** Tregon aftësinë për të mbuluar detyrimet afatshkurtra me asetet afatshkurtra; vlera mbi 1 sugjeron një pozicion të shëndetshëm likuiditeti.

f) Koeficienti i shpejtësisë (Quick Ratio)

- **Formula:** (Pasurite Qarkulluese – Inventari/Stoqet) / Detyrimet Afatshkurtra
- **2022:** $(115,000 - 20,000) / 52,000 = 95,000 / 52,000 \approx 1.83$
- **2023:** $(133,000 - 22,000) / 68,000 = 111,000 / 68,000 \approx 1.63$
- **Rëndësia:** Mëson se sa shpejt kompania mund të mbulojë detyrimet pa pasur nevojë të shesë inventarin; është një masë më konservative e likuiditetit.

ii) Zhvillimi Moral Kognitiv i Kohlberg dhe Modeli me 5 Pyetje i Tucker

Teoritë dhe rëndësia në vlerësimin e vendimeve të AgroFresh:

- **Zhvillimi Moral i Kohlberg:**
 - Thekson nivelet e zhvillimit moral (nga paramoral deri te arsyetimi etike universale).
 - Ndhmon në identifikimin e mënyrës se si menaxherët dhe punonjësit e AgroFresh marrin vendime etike, duke vlerësuar nëse vendimet reflektojnë një nivel të lartë të përgjegjësisë sociale dhe integritetit.
- **Modeli me 5 Pyetje i Tucker:**
 - Përfshin pyetje kritike si:
 1. A është veprimi i drejtë?
 2. Cilat janë pasojat për të gjitha palët e interesit?
 3. A përputhet vendimi me standardet etike dhe ligjore?
 4. Si ndikon vendimi në reputacionin afatgjatë të kompanisë?
 5. A kontribuon vendimi në qëndrueshmërinë e AgroFresh?
 - Ky model strukturohet për të ndihmuar në vlerësimin e vendimeve komplekse duke nxjerrë në pah aspekte të drejtësisë, përgjegjësisë dhe ndikimit afatgjatë.

Matricë e Shqyrtimit të Vendimeve për AgroFresh:

Vendimmarrja	Nivelet e Kohlberg (Etika & Moraliteti)	Pyetjet kryesore sipas Tucker	Aplikimi në AgroFresh
Investimet në inovacion etik	Vendime që reflektojnë arsyetim universal etikor, duke promovuar mirëqenien	1) A është etike investimi? 2) Cili është ndikimi social dhe mjedisor?	Siguron që investimet e reja respektojnë normat ndërkombëtare dhe rrisin reputacionin në tregjet ndërkombëtare.
Vendimmarrja për përmirësimin e praktikave të kontrollit	Vendime që mbështeten në përgjegjësinë personale dhe integritetin moral	1) A është i drejtë sistemi i ri? 2) A kontribuon në transparencë dhe llogaridhësi?	Përmirëson kontrollet e brendshme dhe krijon besueshmëri tek palët e interesit (investitorët, kredituesit).
Vendimmarrja për strategji të reja tregtare	Nivele të avancuara të arsyetimit etikor që merren parasysh pasojat afatgjata	3) A ndikon pozitivisht në të drejtat e palëve? 4) Cilat janë pasojat afatgjata? 5) A rrit reputacionin?	Ndihmon në formulimin e strategjive që jo vetëm rrisin shitjet, por mbështesin qëndrueshmërinë dhe përgjegjësinë sociale.

Konkluzioni:

Duke përdorur teoritë e Kohlberg dhe modelin e Tucker, AgroFresh mund të vlerësojë vendimet e saj jo vetëm nga perspektiva ekonomike, por edhe etike, duke siguruar që praktikatat e kompanisë përputhen me standardet ndërkombëtare dhe kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm.

Problemi 4

Metoda IRR – Detyrë Praktike

Pyetja:

Një kompani po shqyrton mundësinë e investimit në një projekt të ri që kërkon një investim fillestar prej **120,000 euro**. Ky projekt pritet të gjenerojë të ardhura shtesë prej **25,000 euro** në vit për **7 vite** dhe ka një vlerë të mbetur prej **15,000 euro** në fund të vitit të shtatë.

Kompania ka një politikë të investimeve ku ndërmerr vetëm projekte që kanë një **normë minimale të kërkuar të kthimit prej 12%**.

Kërkohet:

1. Përdorni metodën IRR për të llogaritur normën e brendshme të kthimit për këtë investim.
2. Krahasoni IRR të llogaritur me normën e kërkuar (12%) dhe vendosni nëse ky projekt duhet të pranohet ose refuzohet.
3. Shpjegoni rëndësinë e metodës IRR në marrjen e vendimeve për investime.

(Totali: 15 Pikë)

ii) Cilat janë kërcënimet etike ndaj pajtueshmërisë me parimet themelore për auditorët e jashtëm të angazhuar në Fatosi Group në situatën e përshkruar?

Duke përdorur formatin e tabelës më poshtë, përshkruani **kërcënimet etike** dhe **shembullin përkatës** në lidhje me auditimin e Fatosi Group. (10 pike)

Total: 25 Pikë

Kërcënimi Etik	Përshkrimi	Shembull Konkret nga Situata në Fatosi Group
----------------	------------	--

Zgjidhja e problemit 4

1. Përdorimi i metodës IRR

Të dhënat e projektit:

- Investimi fillestar: **120,000 €** (dalje në vitin 0)
- Të ardhurat shtesë: **25,000 €** në vit për 7 vite
- Vlera e mbetur: **15,000 €** në fund të vitit 7

Llogaritja:

- Duke përdorur metodën e provës dhe gabimit, vërehet se:
 - Nëse $r = 12\% \rightarrow NPV \approx +887 \text{ €}$ (pozitiv)
 - Nëse $r = 12.5\% \rightarrow NPV \approx -1,141 \text{ €}$ (negativ)

Kështu, IRR është midis 12% dhe 12.5%, rreth **12.2%–12.3%** (p.sh. $\sim 12.2\%$).

Vendimi:

- IRR ($\approx 12.2\%$) > Normë e kërkuar (12%)**
 $\rightarrow$ Projekti pranohet, pasi do të sjellë kthim mbi pragun minimal të kërkuar.

Rëndësia e metodës IRR:

- IRR tregon normën në të cilën NPV bëhet zero, duke lejuar krahasimin direkt me normën minimale të kthimit.
- Është një tregues intuitiv që ndihmon në vlerësimin e projekteve investuese dhe në marrjen e vendimeve strategjike.

2. Kërcënimet Etike për Auditorët e Jashtëm të Fatosi Group

Më poshtë paraqitet një tabelë që përshkruan disa kërcënime etike dhe shembuj konkret nga situata në Fatosi Group:

Kërcënimi Etik	Përshkrimi	Shembull Konkret nga Fatosi Group
Konflikt i Interesit	Presion menaxherial që ndikon pavarësinë e auditorëve dhe mund të çojë në kompromitim të objektivitetit.	Drejtuesit familjarë mund të kërkojnë që auditorët të mos përfshijnë transaksione jo dokumentuara në raportet e auditimit.
Mungesa e Pavarësisë së Auditorëve	Ndikimi i menaxhimit në zgjedhjen dhe veprimet e auditorëve, duke dëmtonë integritetin e auditimit.	Zgjedhja e firmës së auditimit kryhet kryesisht për çmim të ulët, duke çuar në

Kërcënimi Etik	Përshkrimi	Shembull Konkret nga Fatosi Group
		raportime të pakualifikuara që nuk reflektojnë realitetin.
Presioni për të Ndryshuar Raportet	Interferenca e menaxhimit që kërkon të modifikojë ose të minimizojë gabimet e zbulueshme në auditime.	Auditorët mund të ndihen të detyruar të injorojnë gabimet e rëndësishme për të mbajtur imazhin pozitiv të kompanisë te investitorët.
Dobësi në Integritetin Profesional	Auditimi kryhet si formalitet, pa respekt të plotë të standardeve ndërkombëtare dhe etike.	Raportet financiare nënshkruhen nga një kontabilist i jashtëm me tarifë minimale, duke mos kryer një auditim të plotë dhe të pavarur.